

Sygn. akt : II AKa 138/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 maja 2009 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący	SSA Bożena Summer-Brason
Sędziowie	SSA Beata Basiura SSO del. Robert Kirejew (spr.)
Protokolant	Izabela Rybok

przy udziale Prokuratora Prok. Apel. Tadeusza Trzęsimiecha

po rozpoznaniu w dniu 28 maja 2009r.

sprawy z wniosku A. O.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie za okres internowania

na skutek apelacji pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie z dnia 12 marca 2009r.

sygn. akt II Ko 44/08

1/ utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok;

2/ kosztami postępowania odwoławczego obciąża Skarb Państwa.

Sygn. akt II AKa 138/09

UZASADNIENIE

A. O. działając za pośrednictwem swojego pełnomocnika złożył wniosek o zasądzenie od Skarbu Państwa kwoty 25.000 złotych tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia za krzywdy moralne oraz straty finansowe poniesione w związku z internowaniem w okresie od 12 grudnia 1981 r. do 15 marca 1982 r.

Sąd Okręgowy w Częstochowie wyrokiem z dnia 12 marca 2009 r., sygnatura akt II Ko 44/08, na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy A. O. kwotę 2679 złotych tytułem odszkodowania oraz kwotę 7500 złotych tytułem zadośćuczynienia za internowanie w okresie od dnia 12 grudnia 1981 r. do dnia 12 marca 1982 r. w związku z wprowadzeniem w Polsce stanu wojennego w dniu 13 grudnia 1981 r. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku, a w pozostałej części wniosek oddalił obciążając kosztami postępowania Skarb Państwa.

Apelację od tego orzeczenia wniósł pełnomocnik wnioskodawcy zaskarżając wyrok w części oddalającej wnioski A. O. i zarzucając naruszenie prawa materialnego, tj. przepisu art. 8 ust. 1 i 1a ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego poprzez uznanie, że utrata zarobków po wyjściu z ośrodka odosobnienia, będąca rodzajem szkody pozostającej w związku przyczynowym z faktem internowania, nie jest objęta odszkodowaniem wypłacanym na gruncie ustawy. W oparciu o ten zarzut pełnomocnik wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na rzecz wnioskodawcy kwoty 17.500 złotych tytułem odszkodowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja pełnomocnika wnioskodawcy nie była zasadna i dlatego nie została uwzględniona.

Za chybiony uznać należy zarzut naruszenia przez sąd I instancji prawa materialnego, co miało sprowadzać się do przyjęcia błędnego poglądu, że na podstawie przepisu art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego odszkodowanie ograniczone jest jedynie do strat związanych bezpośrednio z pobytem w ośrodku odosobnienia i nie obejmuje dalszych uszczerbków majątkowych powiązanych przyczynowo z wykonaniem decyzji o internowaniu.

Nie ulega wątpliwości, że rację ma pełnomocnik skarżącego wywodząc, z powołaniem się na literaturę prawniczą (glosa K. Sychty do post. SN z dnia 11 grudnia 2003 r., sygn. IV KK 46/03, WPP 2005/3/145), iż odszkodowanie należne osobie represjonowanej powinno zrekompensować każdy uszczerbek w jej mieniu pozostający w związku przyczynowym z wydaniem orzeczenia lub decyzji, o których mowa w art. 8 ust. 1 cytowanej ustawy, zarówno w zakresie rzeczywiście poniesionej straty, jak i utraconych przez wnioskodawcę korzyści. Zbieżne z powyższym stanowisko wyraził już także Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 13 listopada 2008 r., sygn. II AKA 239/08, (Biul. S.A. Ka 2009/1/12), stwierdzając na kanwie podobnej sprawy, że okoliczność, iż szkoda powinna wynikać bezpośrednio z pozbawienia wolności (w tym przypadku będącego rezultatem wykonania decyzji o internowaniu w trakcie stanu wojennego), nie oznacza ograniczenia szkody do skutków powstałych w wyniku fizycznego pozbawienia wolności i tylko w czasie jego trwania, a skutki te mogą wykraczać poza moment zwolnienia wnioskodawcy nie tracąc przymiotu bezpośredniości. Każda szkoda ma bowiem charakter dynamiczny i obok pierwotnego uszczerbku mogą się pojawiać dalsze, pozostające w normalnym związku przyczynowym ze zdarzeniem rodzącym odpowiedzialność odszkodowawczą, uszczerbki majątkowe zarówno o charakterze utraconych korzyści, jak i poniesionych strat.

Faktem jest, że w pisemnym uzasadnieniu zaskarżonego wyroku znalazło się nieprecyzyjne i przez to niefortunne sformułowanie, że na podstawie wyżej wymienionej ustawy przewiduje się odszkodowanie i zadośćuczynienie wynikające wyłącznie z wykonania decyzji o internowaniu w związku z wprowadzeniem stanu wojennego, co nie odnosi się do późniejszych reperkusji i negatywnych skutków z tym faktem i działalnością polityczną ewentualnie związanych. Niemniej jednak analiza całości pisemnych motywów rozstrzygnięcia sądu I instancji pozwala stwierdzić, że powodem częściowego oddalenia powództwa nie było przyjęcie ograniczenia odpowiedzialności odszkodowawczej do szkody tylko w postaci *damnum emergens*, tj. rzeczywiście poniesionej straty i to występującej w czasie wykonywania decyzji

o internowaniu, z wyłączeniem późniejszych jej skutków o charakterze *lucrum cessans*. Tą przyczyną nie uwzględnienia części żądania wnioskodawcy było natomiast leżące w sferze ustaleń faktycznych sądu stwierdzenie o braku bezpośredniego związku przyczynowego odsunięcia A. O. od zajęć dydaktycznych i przeniesienia go na stanowisko techniczne z wcześniejszym wykonaniem decyzji o jego internowaniu. Jak wynika w szczególności z końcowego fragmentu uzasadnienia wyroku sądu I instancji, przyjęte zostało przez sąd *meriti*, że odsunięcie wnioskodawcy od zajęć dydaktycznych i przeniesienie na stanowisko techniczne, mające wywołać uszczerbki majątkowe po stronie wnioskodawcy w postaci obniżenia miesięcznego wynagrodzenia, nie uwzględniania jego zarobków przy tzw. regulacji płac pełniącej funkcję waloryzacyjną i w

rezultacie – zaniżenia jego świadczenia emerytalnego, nie wynikało z wykonania decyzji o internowaniu, a było efektem działalności politycznej, jaką wnioskodawca w tamtych czasach prowadził.

Ponieważ odszkodowanie, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego ma charakter cywilnoprawny, należy do niego odnosić normy kodeksu cywilnego jako ogólne przepisy materialnoprawne. Uwzględniać więc należy także przepisy art.

361 § 1 i 2 k.c. stanowiące, że zobowiązany do odszkodowania ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła i w tych granicach może dochodzić naprawienia szkody obejmującej poniesione straty oraz korzyści, które mógł osiągnąć, gdyby szkoda nie wystąpiła. Zatem dla uwzględnienia roszczenia o odszkodowanie konieczne jest wykazanie

także normalnego związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem rodzącym odpowiedzialność odszkodowawczą, a szkodą, która powstała na skutek tego zdarzenia. Zgodnie z przepisem art. 8 ust. 3 cytowanej ustawy oraz art. 558 k.p.k. zastosowanie w sprawie o odszkodowanie znajdzie także przepis art. 232 k.p.k., w myśl którego ciężar dowodu spoczywa na stronie wywodzącej z danego faktu skutki prawne, co nie wyklucza dopuszczenia dowodów przez sąd z urzędu.

W rozpatrywanej sprawie na wnioskodawcy spoczywał zatem ciężar wykazania, że późniejsze w stosunku do czasu trwania internowania uszczerbki majątkowe, jakich miał doznać, pozostawały w normalnym związku przyczynowym z faktem wykonania wobec niego decyzji o internowaniu. Tymczasem sam wnioskodawca A. O. będąc przesłuchiwany na rozprawie w dniu

24 października 2008 r. stwierdził, że nie wie, czy powodem tego, że uczelniana komisja weryfikacyjna wystąpiła o jego zwolnienie i odsunięto go od pracy dydaktycznej, przez co przebywał najpierw na urlopie w celu poratowania zdrowia, a następnie przeszedł na gorzej płatne stanowisko techniczne, był fakt internowania, czy jego działalność w ramach związków zawodowych, czy w ogóle jego działalność polityczna, bo wykladał też historię w Klubie(...).

Podkreślić także należy, że w okresie od połowy 1981 r., a więc w czasie poprzedzającym internowanie, A. O. był etatowym pracownikiem Zarządu (...) (...), co było wiadome w jego zakładzie pracy – Politechnice (...), gdyż z tego względu uzyskał najpierw zwolnienie od świadczenia pracy na uczelni, a następnie powrócił do zatrudnienia tam, ale tylko

w wymiarze 1/2 etatu. Z dokumentów dotyczących zatrudnienia wnioskodawcy uzyskanych z Politechniki (...) nie wynika, aby jego negatywna weryfikacja jako pracownika dydaktycznego uczelni powiązana była akurat z faktem jego internowania, a nie z działalnością związkową lub polityczną. Z pisma rozwiązującego z wnioskodawcą stosunek pracy, które jednak nie zostało mu doręczone (k. 43 akt osobowych wnioskodawcy), wynika, że miało to nastąpić z uwagi na „brak odpowiedzialności politycznej w kontaktach z młodzieżą oraz gwarancji prawidłowego wychowania studentów w duchu socjalistycznym”.

Wszystko to wskazuje, że jak słusznie uznał sąd I instancji, w niniejszej sprawie nie zostało wykazane powiązanie przyczynowe pomiędzy internowaniem wnioskodawcy, a późniejszymi niekorzystnymi dla niego posunięciami pracodawcy, prowadzącymi do korzystania przez A. O. z urlopu dla poratowania zdrowia i przejścia na stanowisko techniczne, co spowodować miało obniżenie jego wynagrodzenia w stosunku do tego, jakie mógł uzyskać, gdyby nadal pracował jako wykładowca. Nie został spełniony w rozpatrywanym przypadku niezbędny dla ustalenia obiektywnego powiązania przyczynowo – skutkowego test warunku sine qua non, gdyż w świetle zebranych dowodów trzeba stwierdzić, że nawet gdyby A. O. nie był internowany, to ze względu na jego działalność w strukturach (...) i zaangażowanie polityczne po stronie opozycyjnej wobec ówczesnej władzy, co zresztą było przyczyną wydania decyzji o internowaniu, nie uniknąłby on negatywnej weryfikacji przez uczelnianą komisję oceniającą i doświadczyłby negatywnych konsekwencji finansowych, których wyrównania domaga się w apelacji, jako wywołanych przez wykonanie decyzji o internowaniu. Uszczerbek finansowy, o zrekompensowania którego wniósł skarżący w środku odwoławczym, nie mógł więc zostać uznany za następstwo internowania i wobec braku związku przyczynowego rozumianego jako zjawisko obiektywne, nie zachodziła potrzeba oceny jego „adekwatności”, czy

„normalności” (stanowisko takie przedstawiał już Sąd Najwyższy, np. w wyroku z dnia 15 lutego 2008 r., sygn. I CSK 359/07, Lex nr 371447).

Należy przy tym wskazać na okoliczność, że z przedłożonego przez wnioskodawcę opracowania dotyczącego osób represjonowanych w czasie stanu wojennego pracowników Politechniki (...) (k. 14 akt sprawy) wynika, że osób internowanych było jedynie 4, natomiast liczba osób zwolnionych z pracy lub zmuszonych do odejścia wynosiła 22. Pozbawionych stanowiska lub funkcji, albo odsuniętych od zajęć dydaktycznych było poza wnioskodawcą dalszych 9 osób,

z których żadna nie była internowana. Wspiera to tezę, że represje w postaci zwolnienia z pracy, czy odsunięcia od zajęć dydaktycznych nie pozostawały

w bezpośrednim powiązaniu z internowaniem, a musiały być wykładnikiem innych czynników – zapewne związanych z aktywnością polityczną po stronie opozycyjnej względem ówczesnej władzy.

Treść znowelizowanego przepisu art. 8 ust. 1 powoływanej już ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. nie pozostawia wątpliwości, że w aktualnym stanie prawnym odszkodowanie i zadośćuczynienie na podstawie tego przepisu przysługuje wyłącznie za wykonanie orzeczenia, którego nieważność stwierdzono w trybie tejże ustawy, lub za wykonanie decyzji o internowaniu. Poza odpowiedzialnością odszkodowawczą Skarbu Państwa w tym trybie pozostają natomiast inne przejawy represji za działalność związaną z walką o niepodległy byt Państwa Polskiego, takie jak zwolnienie z pracy, czy zmuszenie przez pracodawcę do przejścia na gorzej płatne stanowisko.

Na marginesie zaznaczyć też należy, że wyliczenie wynagrodzenia za pracę A. O., nadesłane z Politechniki (...) (k. 47) nie potwierdza tez formułowanych przez wnioskodawcę i jego pełnomocnika o znaczącej wysokości obniżenia zarobków A. O. w związku z przebywaniem przez niego na urlopie dla poratowania zdrowia, a następnie z uwagi na przejście na stanowisko techniczne, w zestawieniu z okresem poprzedzającym wprowadzenie stanu wojennego.

Nie wzbudzały wątpliwości sądu odwoławczego ustalenia i rozstrzygnięcia sądu I instancji w nie kwestionowanym zakresie obejmującym wysokość zasądzonych na rzecz A. O. zadośćuczynienia za krzywdę wynikłą z internowania oraz odszkodowania wyliczonego na podstawie kwot zarobków, których wnioskodawca faktycznie nie otrzymał z uwagi na pobyt w ośrodku odosobnienia w charakterze internowanego.

Wszystkie przedstawione okoliczności zdecydowały o uznaniu wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie w sprawie wniosku A. O.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie w związku z internowaniem za w pełni trafny

i oparty na prawidłowo poczynionych ustaleniach faktycznych, które następnie zostały należycie ocenione w świetle obowiązujących w tym zakresie, właściwie odtworzonych w toku wykładni sądowej i bezbłędnie zastosowanych przez sąd meriti przepisów prawa. Dlatego orzeczono o utrzymaniu zaskarżonego wyroku w mocy, obciążając kosztami postępowania odwoławczego Skarb Państwa, stosownie do przepisu art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.